

Geliş Tarihi: 20 Nisan 2026
Kabul Tarihi: 18 Temmuz 2026

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal of Modern Turkish History Studies
XXVI/52 (2026 Bahar/Spring), ss.517-546.

DOI: 10.18244/ctad.1934152

Araştırma Makalesi / Research Article

OTUZUNCU YILINDA KARDAK KRİZİ: ÜST DÜZEY YUNAN SİYASETÇİ VE ASKERLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN KRİZDE YAŞANAN SORUNLAR*

Ünsal BAŞAK**

Öz

Türkiye ile Yunanistan arasında 1995 yılının Aralık ayından 1996 yılının Ocak ayının sonuna kadar yaşanan Kardak Krizi, her iki ülkenin sıcak çatışmaya yaklaştığı önemli dönüm noktalarından birisidir. Bu kriz Türk akademik camiasında daha çok krize neden olan ada-adacıkların hukuki statüsü ve Türk-Yunan ilişkileri boyutuyla incelenmiştir. Bu çalışmada ise, kriz sırasında Yunanistan'da görev yapan üst düzey siyasetçi ve komutanların anlatımıyla, Yunan bakış açısıyla krizin aktarılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda dönemin Yunan Genelkurmay Başkanı Oramiral Hristos Limberis'in yayımlanan anıları, krizde görev yapan Yunan istihbaratçıların verdiği mülakatlar ile krizin 30.yılı olması dolayısıyla Yunanistan'da yayımlanan eserler, ulusal literatürde bu çalışmada ilk kez kullanılmıştır. Çalışmanın ana amacı, Kardak Krizi sırasında Yunan siyasetçiler ve askerler arasındaki iletişim eksikliğinin ve güven sorunlarının Yunanistan'ın krizde izlediği politikalara yansımalarının ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Deniz Kuvvetleri, Ege Denizi, İstihbarat, Kardak, Kriz Yönetimi, Yunanistan.*

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır.
There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Dr., Bağımsız Araştırmacı,
(e.posta: unsal1538@gmail.com), (ORCID: 0000-0001-6845-973X).

THE KARDAK (IMIA) CRISIS THIRTY YEARS ON: CHALLENGES DURING THE CRISIS FROM THE PERSPECTIVE OF SENIOR GREEK POLITICAL AND MILITARY ELITES

Abstract

The Kardak/İmia Crisis, which unfolded between December 1995 and January 1996 between Türkiye and Greece, constituted a critical juncture at which both countries came close to open conflict. While the crisis has been examined within the Turkish academic literature primarily through the lens of the legal status of the disputed islets and the broader framework of Turkish-Greek relations, this study seeks to present the crisis from the perspective of the other side, drawing on the accounts of high-ranking Greek political and military actors who were in office at the time. In this regard, the published memoirs of Christos Limberis – who served as Chief of the Hellenic National Defence General Staff during the crisis – interviews with Greek intelligence officers active in the same period, and works published in Greece on the occasion of the 30th anniversary of the crisis are utilized. These sources are incorporated here for the first time within the national literature. The primary objective of this study is to examine how the lack of effective communication and coordination between Greek political authorities and military leadership influenced the policies pursued by Greece during the Kardak/İmia Crisis.

Keywords: *Naval Forces, Aegean Sea, Intelligence, İmia, Crise Management, Greece.*

Giriş

Türkiye ile Yunanistan'ı 1987 yılında yaşanan kıta sahanlığı krizinden sonra ilk kez sıcak bir çatışmanın eşiğine getiren Kardak Krizi, Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı daha sonra izleyeceği politikalar açısından önemli bir kırılma noktasıdır. Türk tarih yazımında “Egemenliği Antlaşmalarla Yunanistan’a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar” (EGAYDAAK) olarak, Yunan tarih yazımında ise “Γκρίζες Ζώνες-Grizes Zones (Gri bölgeler)” olarak ifade edilen ada, adacık ve kayalıklar nedeniyle çıkan kriz, iki ülkenin basınının olaya karışması ile önce bir basın savaşına, daha sonra da Kardak kayalıklarında son anda önlenen sıcak çatışmaya doğru evrilmiştir. ABD'nin arabuluculuğunda her iki ülkenin mevcut statükoya geri dönmeyi kabul edip bölgeden askeri unsurlarını çekmesi ile sorun o dönem için sönümlenmiştir. Türk akademisinde Kardak Krizi'ne yönelik özellikle ada ve adacıkların hukuki boyutu, kriz yönetimi ve sorunun Türk-Yunan ilişkilerine yansımalarına ilişkin yayınlar bulunmaktadır.¹ Bununla birlikte krizi doğrudan dönemin

¹ Kardak Krizi'ni kriz yönetimi perspektifinden ele alan çalışmalar için iki araştırma öne çıkmaktadır. Bkz. Güliden Ayman, “*The Kardak (Imia) Crisis and Turkish-Greek Relations*”, *Hellenic Studies*, (2001); Aydın Şihmantepe, “*Kardak Krizi Sürecinin Kriz Yönetim Prensipleri*

Yunan üst düzey askerleri ile siyasetçilerinin bakış açısıyla ve Yunanca kaynakları kullanarak anlatan çok az sayıda çalışma mevcuttur.

Türkçe olarak konuyu inceleyen eserlerde; genellikle dönemin Yunan Savunma Bakanı Theodoros Pangalos'un Yunanca yayımlanan ve bir kısmı Türkçeye tercüme edilen anıları ile dönemin Başbakanı Kostas Simitis'in "Politiki Ya Mia Dimurgiki Elada 1996-2004" isimli kitabının Kardak'a ilişkin bölümlerinin çevirisine atıflar yapılmaktadır. Bu çalışmada ise, ağırlıklı olarak Yunanca kaynaklar kullanılarak dönemin Yunan siyasetçi ve askerlerinin söz konusu krizi nasıl gördüğü hususunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma, krizin seyrinin yalnızca iki devlet arasındaki güç dengesi veya rasyonel karar alma süreçleriyle açıklanamayacağını, aksine, kriz sürecinin Yunanistan'da sivil-asker ilişkilerinde yaşanan koordinasyon eksikliklerinin, istihbarat paylaşımındaki aksaklıkların ve kurumsal iletişim sorunlarının bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. Bu yapısal zafiyetler, karar alma süreçlerini zorlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda kriz boyunca izlenen politikaların tutarsız ve parçalı bir görünüm arz etmesine neden olmuştur.

Çalışma kapsamında dönemin Yunan Genelkurmay Başkanı Oramiral Hristos Limberis, Dışişleri Bakanı Theodoros Pangalos ve Başbakan Kostas Simitis'in yayınlanmış anıları ile krizin 30. yılı dolayısıyla Yunanistan'da yayımlanan yeni çalışmalardan faydalanılmıştır. Bu kapsamda kriz sırasında Genelkurmay Başkanı olan Hristos Limberis'in anıları, Yunan akademisyen Panayotis Dimitrakis'in Kardak Krizi'nde görev yapan Yunan istihbaratçılarla yaptığı mülakatları içeren akademik çalışması ile Yunan gazeteci Aleksis Papahelas'ın Kardak'ın otuzuncu yıldönümü için krizde üst düzey görev alan tanıklarla yaptığı mülakatlar Türk akademik yazımında ilk kez bu çalışmada kullanılmıştır.

Yunanistan için önemli bir kırılma noktası teşkil eden krizin, özellikle Yunan askerî ve siyasi üst kademesi arasındaki iletişim kopukluğu ve sorumluluk üstlenmeme nedeniyle Türkiye karşısında önemli bir geri

Açısından İncelenmesi", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17 (Nisan 2013). Konuyu hukuki açıdan ayrıntılı biçimde ele alan başlıca eserler için bkz. Sertaç Hami Başeren, *Ege Sorunları*, İstanbul: Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, 2006); Ali Kurumahmut, *Ege'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar*", (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998). Konuya ilişkin diğer önemli çalışmalar olarak bkz. Ulvi Keser ve Gökhan Ak, "*Ege'de Yunanistan'ın Türk Adaları: Unutulmayanlar*", *Motif Akademi Halkbilim Dergisi*, (2013); Fuat Aksu, "*Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde Deniz Yetki Alanı Uyuşmazlıkları*", *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 13 (2024). Süreci tarihi bakımdan ele alarak geniş kaynak incelemesiyle değerlendiren temel eserler olarak bkz. Hazal Pabuççular, *Türkiye ve Oniki Ada 1912-1947*, (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2019); Deniz Bölükbaşı, *Turkey and Greece The Aegean Disputes A Unique Case in International Law*, (London: Cavendish Publishing, 2004). Bunlara karşılık konuyu hukuki bakımdan ele alan diğer eserler için bkz. Leonidas Papadopoulos, "*IMIA: Mia Nomikopolitiki Prosenğisi*", (Selanik: Ekdosis Aristotelous, 1999); Angelos Syrigos, *Elinoturkikes Shesis*, (Atina: Ekdosi Patakis, 2018). Konuyu uluslararası ilişkiler ve Yunan perspektifinden ele alan bir çalışma olarak bkz. Aleksis Iraklidis, *Argeo Ke Anatoliki Mesoyios 50+1 Opsis Ton Elinoturkikon Dienekseon*, (Atina: Ekdosisi Temelio, 2020).

çekilmeye evrildiği, Yunan akademisinde ve kamuoyunda kabul edilmektedir. Makalenin ana sorunsalı Kardak Krizi'nde Yunan sivil ve askerî yönetim kademeleri arasında yaşanan sorunların Yunanca kaynaklardan ortaya konulması olduğundan, Kardak ile benzeri ada ve adacıkların statülerine ilişkin hukuki tezlerle çalışmada kısaca değinilecektir.

1987 yılında yaşanan Ege Kıta Sahanlığı krizinde² Yunan Genelkurmay Başkanı olarak görev yapan Orgeneral Nikos Kuris'in kaleme aldığı eserine göre, aidiyeti belirsiz adalar konusunda bir sorun yaşanabileceğini Yunanistan'da ilk kez öngören kişi Andreas Papandreu'ydu.³ Papandreu tarafından Yunan Cumhurbaşkanı'na hitaben 1991 yılında yazılan bir mektupta, Türk tarafının Ege Denizi'nde Yunan egemenliğini tartışmaya açmak için adacıklarla ilgili bir sorun yaratacağı ifadeleri yer almıştı.⁴

Bu konudaki Türk tezlerine göre, Lozan Barış Antlaşması ve daha sonra Paris Barış Antlaşması'yla Ege Denizi'nde egemenliği ismen zikredilerek Yunanistan'a devredilmeyen ada, adacık ve kayalıklar bulunmaktadır. Ayrıca Lozan ve Paris Barış Antlaşmalarında adacık ve kayalıklar için kullanılan bitişik ve bağlı kavramlarının hukuki statülerinin de farklı olması bu bölgelerin statüsü ve egemenliği konusunda belirsizlikler yaratmaktadır. Bu kapsamda Yunanistan'ın belirtilen bölgeleri sahiplenmeye yönelik girişimleri uluslararası hukuka aykırı olarak nitelenmektedir.⁵ Türkiye bahse konu adacık ve adaların statüleri kapsamında ilk girişimlerini 1929 yılında yapmış, Türk askerleri egemenliği tartışmalı olan ve İtalyanların üzerinde egemenlik iddia ettiği Meis'in 2.9 mil batısındaki Karaada'ya (Yunanca Ro) Türk bayrağı dikmiş, İtalya bayrağın indirilmesi için Ankara'ya baskı yapmaya çalışmış, fakat Türkiye bayrağı indirmediği gibi çevresindeki diğer adacıklara da Türk bayrağı dikmişti.⁶ Bununla birlikte konunun hukuki boyutunun çok

2 1976 yılında Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan kıta sahanlığı krizi sonrası imzalanan Bern Mutabakatı hilafına, Yunanistan'ın Taşoz adası açıklarında petrol arayacağını beyan etmesi üzerine başlayan 1987 kıta sahanlığı krizini ayrıntılı inceleyen bir çalışma için bkz. Fuat Aksu, *Türk Yunan İlişkileri, İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme*, (Ankara: SAEMK Yayınları, 2001), 80-84. Ayrıca 1976 yılında yaşanan kıta sahanlığı krizini Yunanca kaynaklardan inceleyen bir çalışma için bkz. Çağla Tağmat, "Türk-Yunan Fibromiyaljisi: Soğuk Savaş Döneminde Kıta Sahanlığı Krizi (1973-1976)" *Balkan Araştırmaları Yunanistan-1 (Tarih, Kültür, Siyaset)* içinde, (Edirne: Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2025).

3 Yunan siyasetinde etkin bir aile olan Papandreu ailesinin 3.kuşak temsilcisi olan Andreas Papandreu, ABD'de ekonomi alanında doktora yapmış, 1981-1989 ve 1993-1995 yılları arasında Başbakanlık görevini yürütürken Türkiye karşıtı açıklamaları ve popülist ekonomi söylemleri ile öne çıkmıştı. Oğlu Yorgo Papandreu'da 2009-2011 yılları arasında başbakanlık yapmıştır. Andreas Papandreu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Alexander Kitroeff, "Andreas G. Papandreu, A Brief Political Biography", *Journal of The Hellenic Diaspora* XXIII, 1 (September 1997).

4 Nikos Kuris, *Aigao I Makrohronia Diamahi Kai O Rolos Ton Amerikanon*, (Atina: Ekdosis Nea Sinora, 1997), 87.

5 Bu konudaki Türk tezleri için bkz. Sertaç Hami Başeren, *Ege Sorunları*, (İstanbul: Türk Deniz Araştırma Vakfı Yayınları, 2006), 39-64.

6 Hazal Pabuççular, *Türkiye ve Oniki Ada 1912-1947*, (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2019), 72-73.

kapsamlı olması, ayrıca makalenin ana sorunsalının krizde Yunan siyasetçiler ve askerler arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliği olmasından dolayı Kardak benzeri ada, adacık ve kayalıkların hukuki statüsü çalışmada ayrıntılı olarak yer almamıştır.⁷

1987 kıta sahanlığı krizinden sonra nispeten sakin bir döneme giren Türk Yunan ilişkileri, 1993 yılında dönemin Yunan Başbakanı Andreas Papandreu ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi liderinin Atina’da imzaladıkları ortak savunma doktrini ile yeni bir gerilim dönemine girmişti. Bahse konu doktrin kapsamında Yunanistan Güney Kıbrıs’ın da savunmasını üstlenmiş ve Başbakan Papandreu’nun deyimiyle Meriç’ten Ege’ye ve Doğu Akdeniz’e bir Helen güvenlik yayı oluşturulmuştu.⁸ Bu doktrin kapsamında Yunan deniz ve hava unsurlarının Güney Kıbrıs’ta konuşlanmaya başlamaları nedeniyle artan gerilimin yansımaları, 1994 yılında Ege Denizi’nde de görülmüştü. Bu kapsamda 1994 yılı Eylül ayında yapılan Parmenion tatbikatında Yunan Genelkurmay Başkanı Oramiral Hristos Limberis’in direktifiyle Ege’de “ilk vuran ilk kazanır” prensibine istinaden bir tatbikat senaryosu denenmişti.⁹ Tam da bu dönemde Yunanistan’ın imzaladığı fakat Türkiye’nin Ege Denizi’nin özel koşulları nedeniyle kabul etmediği 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi kapsamında Yunanistan’ın kara sularını 12 mile çıkarabileceğini ilan etmesi başka bir gerginliği tetiklemişti. Bu kapsamda 1994 yılı Kasım ayında ABD Genelkurmay Başkanı ve bazı müttefik ülkelerin Genelkurmay başkanları ile görüşen Yunan Genelkurmay Başkanı Limberis’e, diğer ülke komutanları tarafından; bu hareketin önemli sonuçları olacağı, Türklerin muhtemelen çok sert tepki göstereceği ifade edilmişti. Limberis ise anılarında bu ifadelere karşılık, hiçbir şeyden korkmadıklarını ve her türlü tepkiyi karşılamaya hazır olduklarını belirterek cevap verdiğini söylemişti.¹⁰

Her ne kadar Yunan Genelkurmay Başkanı batılı muhataplarına bu mesajı iletse de 1995 yılı Ekim ayında Yunanistan’da toplanan milli güvenlik kurulunda Genelkurmay Başkanı olarak Savunma Bakanı Arsenis’e ordunun muhtemel bir savaşa yeterince hazır olmadığını, modern silah alımları için yeni bir ek bütçeye ihtiyaç duyduklarını, gençlerin askerlik hizmetinden kaçtığını, bu kapsamda

7 Ada, adacık ve kayalıkların hukuki statüsünün Türk ve Yunan hukuk tezlerini karşılaştırarak ve dönemin diplomatik yazışmalarını da kullanarak inceleyen ayrıntılı bir çalışma için bkz. Deniz Bölükbaşı, *Turkey and Greece The Aegean Disputes A Unique Case in International Law*, (Londra: Cavendish Publishings, 2004), 904-965.

8 Bahse konu ortak savunma doktrinini Yunanca kaynaklardan inceleyen bir çalışma için bkz. Ünsal Başak, “1993 Yunanistan-Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Ortak Savunma Doktrini ve Doğu Akdeniz’deki Güvenlik Ortamına Etkileri”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 42 (Bahar 2025).

9 Panayotis Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent, Estimating the Turkish Threat: Crises, Leadership and Strategic Analyses 1974-1996*, (Plymouth: University of Plymouth Press, 2013), 140.

10 Hristos Limberis, *Poria se Taragmenes Thalasses*, (Atina: Ekdosis Poitita, 2009), 536.

ciddi sorunlar olduğunu bildiren bir rapor sunmuş, fakat Arsenis bu konuda herhangi bir faaliyette bulunmamıştı.¹¹1995 yılında Yunan Ege Bakanlığı'nın Avrupa Birliği fonlarını kullanarak Ege Denizi'nde bazı ada ve adacıkları iskâna açmayı planlaması iki ülke arasında mevcut gerilimi arttırmıştı.¹² İskâna açılması planlanan adacıklara kilise, balıkçı barınağı gibi tesisler kurulup buralara yerleşmek isteyenlere teşvikler verileceğine yönelik haberlerin Yunan basınında yer alması¹³ krizin başlamasında önemli bir rol oynamıştı.

1. Krizin Gelişimi

14 Aralık 1995 tarihinde Savunma Bakanı Yerasimos Arsenis Atina gazetelerinin muhabirlerine verdiği bir resepsiyonda; Başbakan Papandreu'nun sağlık durumunun giderek kötüleştiği ve hastanede bulunduğunu, kısa süre içerisinde yeni bir başbakan seçilmesi gerektiğini, başbakanlık yarışı için kendisinin de hazırlandığını belirtmiş, bu kapsamda Türklerin yeni seçilecek Yunan Başbakanı'nı denemek için bir provokasyona girişebileceğini öngördüğünü söylemişti. Bu provokasyona karşı hazırlıklı olmak için eğer kendisi Başbakan olursa, Savunma Bakanlığı görevini de uhdesinde bulunduracağını ifade etmişti. Bu ifadelere karşılık Yunan akademisyen Dimitrakis tarafından 19 Aralık 2004 tarihinde Kardak Krizi döneminde Yunan Genelkurmay Başkanlığı istihbarat dairesinde görevli üst düzey bir subayla yapılan mülakatta; subayın Arsenis'in genellikle olayları abartma eğiliminde olduğu, bu kapsamda Yunan Genelkurmay Başkanlığı'nın Figen Akat gemisi karaya oturana kadar bu tarz bir ihtimali hesaplamadığı ifadelerinin kullanılması dikkat çekiciydi.¹⁴

Krizi başlatan olay ise, Figen Akat isimli bir Türk gemisinin 25 Aralık 1995 tarihinde Kardak yakınında karaya oturmasıydı. Bölgeye yakın bulunan Kelemez Liman Müdürlüğü'nün gemiyi Yunan römorkörler ile kurtarma talebi, gemi kaptanı tarafından bölgenin Türkiye'ye ait olduğu gerekçesiyle reddedilmişti. Gemi kaptanının Yunanların kurtarma talebini reddetmesi, Yunanistan'da geminin bilinçli olarak bu bölgede karaya oturduğu yorumuna yol açmıştı. Bu kapsamda Yunan akademisyen Kurkulas, böylesine kritik bir ortamda dahi gemi kaptanının adacıkların Türkiye'ye ait olduğunu vurgulamasının dikkat çekici olduğunu, bu söylemin geminin karaya oturmasının aslında planlı bir hareket olduğuna işaret ettiğini belirtmişti.¹⁵ Bununla birlikte Yunan siyasetçi ve akademisyen Syrigos'a göre Türk kaptanın bu talebinin arkasında, Yunan egemenliğini sorgulamak fikri değil,

11 Limberis, 542.

12 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 142.

13 Ali Kurumahmut, *Ege'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998), 11-16.

14 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 144-145.

15 Alkis Kurkulas, *İmia: Kritiki Prosengisi Tu Turkiki Paragonta*, (Atina: Ekdosis Sideris, 1998), 28.

Yunan arama kurtarma hizmetlerine göre daha uygun fiyatlı hizmet veren Türk römorköründen faydalanmak fikri de bulunabilirdi.¹⁶

Kriz, Yunan siyaseti için oldukça kötü bir dönemde başlamıştı. İktidarda bulunan PASOK¹⁷ partisinde Başbakan Papandreu'nun hastalığından sonra yapılan seçimi kazanan Kostas Simitis yeni Başbakan olmasına rağmen yoğun bir parti içi muhalefetle karşılaşmıştı. Simitis'in yenilikçi ve ılımlı söylemleri parti içerisindeki Papandreu'ya yakın kanadın tepkisini çekmişti. Simitis daha sonra yayımladığı anılarında Başbakan olduğu andan itibaren PASOK'un kişisel hırslarla parçalanmış yapısını bütünleştirmeye çalıştığını ve bu kapsamda muhalefet partilerinden daha fazla eleştiriyi kendi partisinden gördüğünü belirtmişti.¹⁸

Simitis'e muhalefet edenler arasında Savunma Bakanı Yerasimos Arsenis ve Genelkurmay Başkanı Lymberis de bulunmaktaydı. Onlara göre Başbakan Simitis yeterince milliyetçi değildi ve partiyi bir arada tutacak liderlik özelliklerinden yoksundu.¹⁹ Papandreu'nun hastalığı sırasında PASOK liderliği için yapılan seçimde Simitis'in en büyük rakiplerinden olan Savunma Bakanı Arsenis, aldığı yenilgiyi unutmamış, bu kapsamda hem iç hem dış politikada yeni başbakanı yıpratmak için bilinçli bir kampanya başlatmıştı. Aslında Simitis yerine Arsenis'in parti lideri olmasını o dönem Atina'da görevli ABD'li diplomatlar da tahmin etmişlerdi. Bununla beraber Simitis, partideki yenilikçi kanadın oylarını alarak Arsenis'i yenmiş ve Başbakan olmuştu.²⁰ Simitis Başbakan olunca parti yönetiminde bazı değişiklikler yapmış, Dışişleri Bakanlığına kendisine yakın gördüğü Theodoros Pangalos'u getirmiş, bununla beraber yönetimi yeni üstlendiği için Savunma Bakanı Arsenis'i görevinde bırakmıştı. Ne var ki, iki siyasetçi arasındaki derin güvensizlik ve rekabet, Kardak Krizi sürecinde Yunanistan açısından önemli sonuçlar doğuracaktı.²¹

Yunan iç siyasetinin böylesine parçalandığı bir dönemde Figen Akat gemisinin neden olduğu kriz dolayısıyla iki ülkenin dışişleri bakanlıkları arasında Kardak'ın egemenliği tartışılmaya başlanmıştı. Dönemin Yunan Dışişleri Bakanı Pangalos'a göre; bölge Yunanistan'ın egemenliğinde olduğundan, bölgede Yunan balıkçılar sürekli bulunduğundan, ayrıca Türkler adacıkların yakınına balıkçılık için çok gelmediğinden Kelemez Liman Emniyet Müdürlüğü adacıkların Yunan egemenliğinde olduğunu düşünmüş ve

16 Syrigos, *Elinoturkikes Sheseis*, 469.

17 Yunanistan'da Albaylar Cuntasının devrilmesinden sonra 1974 yılında kurulan ve Yunan siyasetinin baş aktörlerinden olan Panhelenik Sosyalist Hareket (PASOK) hakkında ayrıntılı bir inceleme için bkz. Bilge Ustaoglu, "Yunanistan'da Panhelenik Sosyalist Hareketin (PASOK) Kuruluşu, Gelişimi ve Dış Politikası (Andreas Papandreu Dönemi)" (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2020).

18 Kostas Simitis, *Politiki Ya Mia Dimurgiki Elada: 1996-2004*, (Atina: Ekdosis Polis, 2005), 559.

19 Michael Robert Hickok, "The Imia/Kardak Affair 1995-96, A Case Of Inadvertent Conflict", *European Security* VII, 4 (Winter 1998): 119.

20 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 143.

21 Angelos Syrigos, *Elinoturkikes Shesis*, (Atina: Ekdosi Pataki, 2018), 456.

Türk gemisine Yunanistan tarafından kurtarılmayı teklif etmişti. Pangalos’a göre Figen Akat gemisinin Türk kaptanının bu yardımı reddetmesi Yunan dışişlerinde büyük bir şaşkınlık yaratmıştı, çünkü bir Türk ticari gemisinin kaptanı bir anda Yunanistan’ın egemenliğini sorgulayıp adaların Türkiye’ye ait olduğunu söylemişti.²²

Dönemin Dışişleri Bakanı Pangalos’un bu açıklamalarını doğrular şekilde Yunanistan’ın Türkiye Büyükelçisi Dimitris Nezeritis, krizin otuzuncu yıldönümü dolayısıyla Yunan gazeteci Aleksis Papahelas’a verdiği mülakatta krizin kendilerini ne kadar şaşırttığını şu ifadelerle açıklamıştı: *“Atina’dan bir telgraf aldık. Telgrafta; bir Türk kargo gemisinin Kardak’ta karaya oturduğu, gemi kaptanının Türk bölgesinde olduğunu söyleyerek bir Yunan römorkörünün gemiyi oradan çıkarmasına izin vermediği belirtilmişti. Yaptığımız ilk şey Kardak’ın nerede olduğunu bulmak oldu, çünkü hiçbirimiz Kardak’ı daha önce duymamıştık. Deniz ataşesi haritalarını açtı, bize Kardak kayalıklarının nerede olduğunu gösterdi.”*²³

Bu dönemde Yunan siyasi ve askerî üst düzey yöneticileri arasında iletişim eksikliğinin de ilk örneği yaşanmıştı. Türk ve Yunan dışişleri bakanlıkları arasında bölgenin kimin hakimiyetinde olduğuna yönelik karşılıklı notalar verilmiş, fakat bu husustan Yunan Dışişleri Bakanlığı, Yunan Genelkurmay Başkanlığı’nı bilgilendirmemişti. Dönemin Yunan Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis Kardak krizinin 30. yıldönümü için verdiği mülakatta Figen Akat gemisinin karaya oturması ve karşılıklı verilen notalardan haberdar olmamasını şöyle ifade etmişti: *“Kardak’ta karaya oturan bir gemi haberi geldi ve olayın basına yansımaları başladı. Karaya oturma ya da kaza, deniz kazası. Geriye dönüp baktığımızda, bunun kaza değil de kasıtlı bir hareket olma ihtimali olduğunu söyleyebilirim. Yani Kardak’ın Türk olduğunu söyleyen konuşmalar varken, Yunan Hükûmeti uyuyor gibiydi. Türklerin notasının geldiğini bile bilmiyordum. Yaşanan olayları 9 Ocak tarihinde öğrendim. Dışişleri Bakanlığı Türklerin verdiği notaları Genelkurmay Başkanı’na söylemeye gerek görmemişti. Savunma Bakanı Arsenis’i konuyla ilgili telefonla arayıp aramadıklarını bilmiyorum ama sanırım aramadılar. Türk Notasını öğrenince benim için artık gerilimin turmanmasının an meselesi olduğuna dair hiçbir şüphe kalmamıştı.”*²⁴

Oramiral Limberis’e göre Dışişleri Bakanlığı’nın kendisine haber vermemesinin altında yatan temel neden, diplomatların olayın ne kadar büyüyeceğini öngörememeleri ve sorunu düşük bir seviyede tutma istekleriydi.²⁵

22 Theodoros Pangalos, *İmia, S-300 Otsalan, Palevontas ya Tin İrini*, (Atina: Ekdosis Economia, 2020): 19-20.

23 Aleksis Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*, erişim 10 Şubat 2026, <https://www.youtube.com/watch?v=1MCm9mZzH4Y&t=>

24 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

25 Limberis, *Poira se Taragmenes Thalasses*, 537.

29 Aralık 1995 tarihinde Türk Dışışleri Bakanlığı verdiği notada Kardak adacıklarının Türkiye'ye ait olduğunu ve Muğla'nın bir parçası olduğunu belirtmiş, bu nota Yunan diplomatlarında büyük bir şaşkınlık yaratmıştı. Bazı Yunan diplomatlarına göre notanın yazım tarzı, bunun Türk diplomatlar yerine Türk subayları tarafından yazıldığını gösteriyordu.²⁶ Buna cevaben 9 Ocak 1996 tarihli Yunan notasında ise Kardak'ın Yunan egemenliğinde olduğu belirtilmişti.²⁷

Genelkurmay Başkanı Limberis, 31 Aralık 1995 tarihinde Atina'daki Yunan subay orduevinde Yunan Cumhurbaşkanı, basın mensupları ve üst düzey komuta kademesine yeni yıl resepsiyonu vermiş, burada yaptığı konuşmada Yunan Silahlı Kuvvetlerinin eksikliklerini bilinçli olarak ifade etmişti. Limberis'e göre kendisi daha önce de hükûmete rapor etmesine rağmen silahlı kuvvetlerin modern savaş teçhizatı eksikliği ve personel sorunları konularında hükûmet herhangi bir tedbir almamıştı. Bu kapsamda hükûmeti tedbir almaya zorlamak için konuyu basın önünde dile getirmiş, fakat bu açıklamalarına rağmen hükûmet sorunların çözümü için adım atmamıştı.²⁸

Türk ve Yunan dışışleri bakanlıkları arasında gerçekleşen nota değişimlerinin Yunan gazeteci Antonis Fourlis'e sızdırılması olayın boyutunu değiştirmişti. Gazeteci Fourlis, kendisine bir kaynağının Yunan Dışışleri ve Genelkurmay arasındaki bazı yazışmaları gösterdiğini, kendisinin bu bilgileri doğrulamak için Yunan Dışışleri'nden birkaç kişiyle görüşerek Yunan Antenna televizyon kanalında haberi yayımladığını belirtmişti. Bu noktadan itibaren olayın içine basının dahil olması krizin büyümesinde önemli bir rol oynamıştı.²⁹ Bununla birlikte gazeteci Fourlis'e Yunan Dışışleri ve Genelkurmay Başkanlığının yazışmalarını gösteren kaynağın kim olduğu halen bilinmemektedir.

Gazeteci Fourlis'in diplomatik notaları sızdırması sonrası kriz büyüyünce 16 Ocak 1996 tarihinde Yunan Genelkurmay Başkanlığı Ege'deki birliklere yüksek hazırlık durumuna geçmeleri emrini vermişti.³⁰

Basının krizin büyümesinde etkin bir rol oynadığı dönemde Kelemez Belediye Başkanı Dimitris Diakmichalis'in Kardak'a gidip Yunan bayrağı dikmesi krizi bir başka evreye taşımıştı. Dakomichalis'e göre; adacıkların bağlı olduğu belediye başkanı olarak, bu adaların Yunanistan'a ait olmadığına dair bir Türk notası verilmiş, yani kendi belediye sınırlarına bir saldırı söz konusu olmuş ve kendisi aldığı millî terbiyeyle belediye başkanı olarak,

26 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 146.

27 Kurkulas, *İmia: Kritiki Prosengisi Tu Turkiki Paragonta*, 154.

28 Limberis, *Poria se Taragmenes Thalasses*, 542.

29 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

30 Vasilis Nedos, "Apo Ton İmerologio Epiheirision Tu GEETHA", *İMIA* (Atina: Ekdosis Nees Kathimerines, 2026), 9.

26 Ocak 1996 tarihinde adacığa Yunan bayrağı dikmişti.³¹ Her ne kadar Kelemez Belediye Başkanı olayın kendi özgür iradesi ile geliştiğini savunsa da, Başbakan Simitis'i zor durumda bırakmak için Savunma Bakanı Arsenis'in bayrak dikme fikrini önerdiğini belirten Yunan akademisyenler de bulunmaktadır.³²

Bu savı destekleyecek bir başka görüş de Yunan yazar Anastasiadis'e aitti. Ona göre, Kardak krizi boyunca Savunma Bakanı Arsenis, Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis'in desteğiyle, krizin tırmanması için elinden geleni yapmış ve Dışişleri Bakanı Pangalos'un Amerikalılarla krizi yatıştırmak yolundaki girişimlerine engel olmaya çalışmıştı. Savunma Bakanı Arsenis'in amacı Dışişleri Bakanı Pangalos'u devre dışı bırakıp bu sayede Başbakan Simitis'i zayıflatmak ve Simitis ile Pangalos'u halk nezdinde milli çıkarları savunamayan politikacı rolüne itmekti. Sonuçta Savunma Bakanı Arsenis, parti içi çekişmeleri tehlikeli bir şekilde dış politikaya alet etmişti.³³

Yunan akademisyen Anastasiadis'in bu tezine karşılık dönemin Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis anılarında 1996 yılında yaşanan Kardak krizinin daha önceki krizlerden en büyük farkının NATO'nun sessiz kalması olduğunu ifade etmişti. Ona göre 1987 kıta sahanlığı krizinin yatışmasında NATO Genel Sekreteri çok büyük bir rol oynamıştı, halbuki 1996 Kardak krizinde NATO müdahil olmamış, Amerikalılar arabuluculuk rolünü oynamış fakat bu Yunanistan için olumsuz sonuçlar doğurmuştu.³⁴

Kriz giderek büyürken Yunanistan'da Başbakan Simitis parti içi sorunları çözmekle uğraşıyordu. Simitis, kayalığa Yunan bayrağının dikildiği gün Yunan basın mensuplarına verdiği demeçte; kendisini PASOK partisi içerisinde küçümseyen bir grubun bulunduğunu, fakat artık kendisinin lider olduğunu ve partideki herkesin bunu kabul etmesi gerektiğini söylemişti.³⁵

1987 Türk-Yunan krizinde Yunan Genelkurmay Başkanı olan Kuris'e göre ise; Kardak krizinin, Yunan iç siyasetinde karışıklıkların yaşandığı bir dönemde patlak vermesi Simitis'in şanssızlığıydı. Yunan devlet yapısında bir koordinasyonsuzluk vardı. Ayrıca Simitis bölgedeki askerî durum hakkında net olarak bilgilendirilmemişti. Bunun aksine Türk tarafında gazetecilerin hareketleri dahil her hareket Türk Genelkurmay Başkanlığı tarafından kontrol ediliyordu.³⁶

31 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

32 Hristos A. Frangoluopulis, "The Media And The Foreign Policy: The Case Of Greece", *Hellenic Studies* XV, 1 (Spring 2007): 172.

33 Yorgos Anastiadis, *İstoria Tis Singhronis Eladas 1993-1998*, (Selanik: Ekdosis Alexandros, 2000), 90.

34 Limberis, *Poira se Taragmenes Thalasses*, 535.

35 *Ethnos*, 26 Ocak 1996.

36 Kouris, *Aigato İ Makrohronia Diamahi Kai O Rolos Ton Amerikanon*, 89.

Kelemez Belediye Başkanı'nın bayrak dikme olayı bölgeyi savunmaktan sorumlu 80. Millî Muhafız Birliği Komutanı Tuğgenerel Nicolodimos'u da oldukça şaşırtmıştı. Krizin bu hareketle büyüyeceğini anlayan Nicolodimos, Kardak Krizinin 30. yılı için basına verdiği mülakatta şaşkınlığını şöyle anlatmıştı:

Atina'dan gelen bir emirle, emir subayımla birlikte Kardak'a bir keşif ziyareti gerçekleştirdik. İstanköy'e dönerken bulunduğum Sahil Güvenlik gemisinin telsizinden Belediye Başkanı'ndan bir mesaj aldım: 'Tuğgeneral, Kardak'a gittiğinizi duydum. Sizinle orada karşılaşmak isterdim' dedi. Ben başkanın ne kastettiğini biraz sonra anlayacaktım. Ofisime döndüğümde saat 8 civarında Belediye Başkanı beni aradı ve Kardak'a gittiğini, adacıklara bir Yunan bayrağı astığını söyledi. 'Ne yaptınız Sayın Başkan? Bunun bize büyük sorun yaratabileceğini biliyorsunuz' dedim. Belediye başkanı bana buranın kendi belediyesine ait bir adacık olduğunu söyledi. Belediye başkanı ile anlaşamayınca olayın büyüme ihtimaline karşı üst komutanlığım olan ASDEN'i³⁷ hem sözlü hem de yazılı olarak bilgilendirdim.³⁸

Adacığa Yunan bayrağının dikilmesinden sonra Yunan basını da olayı daha yakından takip etmeye başlamıştı. Yunan basınına göre savaş gemileri Kardak kayalıkları bölgesinde Yunan çıkarlarını korumak için toplanıyorlardı.³⁹ Yunan basınının bu tavrı ABD'li diplomatların mesajlarına da yansımıştı, onlara göre Dışişleri Bakanı Pangalos krizin büyümemesi için uğraşırken Yunan basını olayı gündemde tutmak için daha yoğun haberler veriyordu.⁴⁰

Türk gazetecilerin 27 Ocak 1996 tarihinde kiraladıkları bir helikopterle Kardak'a gidip Yunan bayrağını indirerek yerine Türk bayrağı çekmeleri krizi daha da tırmandırmıştı. Dönemin Kelemez Kaymakamı Yiorgos Roussos, bu gelişmelere karşılık Atina'dan direktif aldığını ve Kardak'a dikilen Türk bayrağının indirilmesi için kendisinin görevlendirildiğini söylemişti. Ona göre bu direktifin mantığı eğer Türk bayrağı askerler tarafından indirilirse olayın büyüyeceği, fakat sivil mülki idare tarafından indirilirse krizin çok büyümeyeceği düşüncesine dayanıyordu. Ne var ki kaymakam ve yanındakiler bir sahil güvenlik botuyla bölgeye giderken Yunan Deniz Kuvvetlerine ait bir geminin çoktan kayalığındaki Türk bayrağını indirdiğini öğrenmişlerdi. Yunan

37 1945 yılında Attika bölgesini savunmak üzere kurulan birlik 1951 yılında sorumluluk sahasını genişletmiş ve "Attika ve Adalar Taktik Yüksek Komutanlığı" ismini almıştır. *İstoria Tu Pezikou*, (Atina: Ekdosis Yeniki Epiteliou Stratu, 2014), 133. Kriz sırasında Doğu Ege adalarının savunulmasından bu üst komutanlık sorumluydu.

38 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

39 *Kathimerini*, 26 Ocak 1996.

40 Athanasios Ellis, *İmia:Ta Aporrta Tilegrafamata Ton Amerikanon*, (Atina: Ekdosis A.Livani, 2009), 50.

kaymakama göre devletin askerî ve sivil mülki makamları arasında adaya dikilen Türk bayrağını kimin indireceği konusunda bir yarış vardı.⁴¹

Kelemez’de bulunan 80. Milli Muhafız Birliği Komutanı Tuğgeneral Nikolodimos verdiği röportajda, adacıktaki Türk bayrağının indirilme olayını şöyle ifade etmekteydi:

28 Ocak’ta, saat 8’de kiliseye gitmiştim. Merkeze yakın bir yerdeydi, Hemen beni aradılar, Kardak’ta bir şeyler olduğunu söylediler. Ben de hemen karargâha gittim ve Donanma Komutanlığı tarafından bilgilendirildim. Bana bölgedeki gemimiz olan HS Antoniou’nun sabah karakol görevindeyken, doğu Kardak’ta, Türk bayrağını gördüğünü söylediler. Olayı üst komutanıma rapor ettim. Ona durumun ne olduğunu anlattım. Ve ona bu konuda bir önerim olduğunu söyledim. ‘Ne önerisi’ dedi. ‘Türk bayrağını indirin’ dedim. Fakat bunu askerlerin değil belediye başkanı veya gazeteciler gibi sivillerin yapmasını önerdim, çünkü askerin dahil olması krize başka bir boyut kazandırır. Bir süre sonra Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis beni aradı. Bana, ‘Tuğgeneral bölgede neler oluyor’ diye sordu. Bana oradan kimseye bilgi sızdırmamam için talimat verdi. Ama o sırada televizyonum açıktı ve gazetecilerin gerçek zamanlı olarak adacığa yakın bir yerden gelişmelere ilişkin bilgi aktardığını gördüm.⁴²

Krizi düşük tonlu tutmaya çalışan Dışişleri Bakanı Pangalos, adacıklara Türk bayrağı dikilmesi üzerine basına verdiği mülakatta, Türklerin amacının sadece küçük bir adacık değil Ege’deki bütün benzer yerler için Yunan tarafını müzakereye zorlamak olduğunu söylemişti.⁴³

29 Ocak 1996 tarihinde Kardak kayalıklarındaki Türk bayrağının indirilmesiyle birlikte, kriz yeni bir aşamaya ulaşmış ve gerilim daha da artmıştır. Dönemin Genelkurmay Başkanı Limberis olayı şöyle özetlemekteydi: “*Aslında olayların tırmanacağı Türklerin verdiği ikinci notadan itibaren belliydi. 29 Ocak sabahı Başbakan ‘egemenlik haklarımızı savunacağız gerekli tedbirleri alıyoruz’ diye bir açıklama yaptı. Bu tam da krizi tırmandıran şeylerden biriydi. Kimse Genelkurmay Başkanı olarak bana fikrimi sormamıştı ve başbakanın açıklaması konusunda bana danışan olmamıştı. Sanırım Başbakan siyasi danışmanlarının söylemlerine uydu, bu da krizi tırmandıran bir hareketti. Aynı zamanda savaş gemilerimizin Salamis üssünden ayrılışını televizyon canlı yayımlıyordu. Bu çok mantıksız bir hareketti çünkü karşı taraf harekât sahasına bizden çok daha yakındı. Tekrarlamak istiyorum askerî taraf olarak biz krizi tırmandırmak istemiyorduk.*”⁴⁴

41 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

42 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

43 *Ta Nea*, 27 Ocak 1996.

44 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

Genelkurmay Başkanı Limberis'in de belirttiği gibi Salamis üssünden Yunan savaş gemilerinin ayrılışının televizyonlarda gösterilmesi Yunan Savunma Bakanlığı'nda önemli bir koordinasyon eksikliğine de işaret ediyordu. Genelkurmay Başkanı Limberis buna karşı çıkarken Savunma Bakanı Arsenis bu yayının yapılmasını bizzat emretmişti, çünkü ona göre bu şekilde Türkler Yunanistan'ın kararlılığını görmüş olacaktı.⁴⁵

Bu gelişmeler esnasında 29 Ocak 1996 gecesini Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis ile Savunma Bakanı Arsenis arasında yapılan toplantıda Kardak etrafında ne kadar çok Yunan gemisi toplanırsa bunun karşı tarafı caydırmak için o kadar etkin olacağı fikri tartışılmıştı. Genelkurmay Başkanı Limberis'e göre askerliğin mantığı olarak bölgede güçlü bulunmak gerekiyordu, çünkü en kötü senaryo olan bir Türk-Yunan savaşında, Yunanistan ilk saldırıyı gerçekleştiren olursa inisiyatifi ele geçireceğinden, bölgede fazla sayıda unsur bulundurması gerekiyordu.⁴⁶

Oramiral Limberis'in teklifiyle bölgeye gönderilen savaş gemilerinin arasında HS Adrias Fırkateyni de bulunuyordu ve bu fırkateynde Genelkurmay Başkanının deniz harp okulundan mezun olan oğlu Yorgos Limberis de görev yapmaktaydı. Genelkurmay Başkanı olarak Amiral Limberis, deniz subayı olan oğlunu gerginlik bölgesinden uzak tutamazdı.⁴⁷

29 Ocak 1996 gecesini Yunan İstihbarat Teşkilatı, Türk Deniz Kuvvetleri'nden bölgedeki iki sahil güvenlik unsuruna gönderilen ve kriptolanmamış bir mesajı tespit etmişti. Bahse konu mesaja göre Türk botlarından adalarda Yunan askerî varlığının olup olmadığının mutlaka teyit edilmesi isteniyordu. Ne var ki tespit edilen bu mesaj Yunan Genelkurmay karargâhına ertesi günü yani 30 Ocak sabahına kadar ulaşmamıştı.⁴⁸ Yunan akademisyen Dimitrakis, bahse konu mesajın geç ulaştığını eserinde belirtmekte fakat bunun nedenine değinmemektedir. Bu kapsamda yaşanan gecikmenin, krizde Yunanistan'da kurumlar arası koordinasyonsuzluğun oynadığı rolü göstermesi bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Yunan Genelkurmay Başkanı Limberis'in önerisi sonucu 30 Ocak 1996 tarihinde Yunan savaş gemilerinin bölgede yoğunlaşması ile kriz derinleşmişti. Bölgeye intikal eden HS Navarinon gemisi komutanı İoannis Louilis verdiği mülakatta bölgede yaşananları şöyle tanımlamıştı:

45 Panayotis Dimitrakis, "Intelligence For Crisis Management: The Case Of January 1996 Greek-Turkish Crisis", *European Security* XVII, 4 (October 2008): 470.

46 Dimitrakis'in Kardak Krizi döneminde Yunan askeri istihbaratında çalışan 2 personelle yaptığı mülakatlarda bu ifadeler tekrarlanmaktadır. Bununla birlikte Dimitrakis kitabında bu iki ismi güvenlik nedenleriyle açık yazmak yerine, Kaynak C2 ve Kaynak C6 olarak kodlayarak isimlerini verdiğini belirtmiştir. Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 155.

47 Limberis, *Poria se Taragmenes Thalasses*, 540.

48 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 157.

30 Ocak sabah saat 8 buçuk gibi Kardak bölgesine geldim ve bölgede taktik komutayı üstlendim. Ben gelmeden hemen önce Türklerin Yavuz Fırkateyni bölgedeydi ve bölgedeki karakol gemilerimize yönelik taciz edici eylemlerde bulunuyordu. ‘Bu eylemler nedir?’ diye sorarsanız; radar kilidi atıyor, toplarını gemilerimize doğru tevcih ediyordu. Ayrıca adacıkların üzerinden helikopterler uçuyordu. Oldukça gergin bir durum olduğunu tahmin edebilirsiniz. Burada biz soğukkanlı kalmaya çalışıyorduk çünkü üstünlüğün bizde olduğuna inanıyorduk. Aynı zamanda siyasi kanattan gelecek ateş emrini bekliyorduk çünkü eğer ilk vurursak durum üstünlüğü bize geçecekti. Gemiler birbirlerine çok yakın bir durumdaydı ve Türklerin hareketlerini sürekli takip ediyorduk. Türklerin Yavuz ve Trakya Fırkateynleri ve Hisar sınıfı gemileriyle birkaç sahil güvenlik gemisi bize en yakında bulunan unsurlardı. Fakat atışa başlamamız için beklediğimiz angajman kuralları yazılı olarak hiç gelmedi.⁴⁹

Bölgedeki Yunan gemilerine krizin tırmanması durumunda Türk gemilerine ateş açma emrini veren angajman kuralları Başbakan Simitis ile Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis arasındaki bir başka anlaşmazlık konusuydu, Limberis daha sonra Yunan basınına verdiği mülakatta angajman kurallarına ilişkin tartışmayı şöyle ifade etmişti:

Mecliste üst kattaki başbakanın ofisine çıktık. Saat kaç civarı? Gece yarısı civarı, bu saatlerde. Oraya gittiğimde yanımda angajman kuralları vardı. Krizin bu kadar çatışmaya yaklaşacağını tahmin etmiyordum ama kendi inisiyatifimle angajman kurallarını hazırlamıştım. KYSEA’nın⁵⁰ onaylamasını istedim. Gemiler angajman kuralları istiyordu ve haklıydılar. Talimatlar olmadan bir komutanı Türk’le karşı karşıya getiremezsiniz. Eğer Türk size silahını doğrultursa ne yaparsınız? Hareketsiz mi durursunuz? Önce sen mi ateş edersin? Angajman kurallarını açıkça yazılmış, daktilo edilmiş olarak getirmiştin. Onları masaya koyduğumda oradaki bakanlar bana şöyle dediler: ‘Senin aklın sadece savaşta. Çatışmaya mı gidiyoruz. Ne angajman kuralları?’ Bazıları da bana şöyle dedi: ‘Eğer bir savaş olursa, biz kazanabilecek miyiz?’ ‘Ben de “Önce biz vurmalıyız dedim, çünkü kim önce vurursa o avantajlıdır” dedim. O sırada Dışişleri Bakanı kayıptı nerede olduğunu bilmiyordum. Bekledik. Önümde bir perdeyle satranç oynuyor gibiydim, hamleleri göremiyordum.⁵¹

49 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

50 Yunanistan’ın en üst düzey güvenlik ve karar alma organı olan KYSEA (Κυβερνητικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας- Milli Güvenlik Hükümet Konseyi) 1986 yılında kurulmuştur. Başbakan’ın başkanlığında bakanlar, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının katıldığı konseyin yapısı 2022 yılında genişletilmiştir. Konseyin yapısı için bkz. Efimerida Tis Kivernisews, (Yunan Resmi Gazetesi), 24 Ağustos 2022, Tefhos B, Arithmos Filu 4486.

51 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

Angajman kuralları dışında Başbakan Simitis ile Genelkurmay Başkanı Limberis arasında yaşanan bir başka anlaşmazlık konusu da krizin nereden yönetileceği idi. Başbakan Simitis bütün ilgililerin kendi ofisine gelmesini istemişti. Genelkurmay Başkanı Limberis ise bunu şu nedenle reddetmişti: *“Başbakan Simitis krize yönelik bir toplantı yapalım, dedi. Toplantı yeri olarak da Genelkurmay’a değil, Parlamento’daki ofisine beni çağırdı. Bu öneriye Savunma Bakanı Arsenis hayır demedi. Ama ben Savunma Bakanı’na dedim ki: “Harekât merkezinden çıkamam. Önümde haritalarım, danışmanlarım ve gemilerle doğrudan iletişimim yoksa Başbakanlıkta ne yapabilirim?” Yani bu tam da Türklerin yapmamızı istediği şeyi yapmak gibi bir şey. Savunma Bakanı bana haklı olduğumu söyledi ve başbakanı aradı. Fakat Başbakan Simitis onun ofisinde toplanmamız konusunda ısrar etti.”*

Başbakan Simitis’in diplomatik danışmanı Büyükelçi Dimitris Karatidis ise bu ısrarın nedenini şöyle ifade etmişti: *“Başbakan’ın Genelkurmay Başkanının toplantılarını Genelkurmay Harekat Merkezi’nde yapılması talebine verdiği ve defalarca tekrarladığı yanıt, toplantının harekat merkezinde yapılması durumunda insanların bunun hemen bir savaş, yakın bir çatışma ortamı oluşacağı fikrine kapılacağıydı. Ve o dönemde Başbakanın kaçınmak istediği şey de tam olarak buydu.”*⁵²

30 Ocak 1996 günü kriz tırmanırken Meriç ve Oniki Ada’da bulunan Yunan birliklerine kırmızı alarm verilmiş ve bazı ihtiyat askerleri kışlalara çağırılmıştı.⁵³ Aynı gün sabah saatlerinde basına bir demeç veren Yunan Savunma Bakanı Arsenis gerginliği arttırmak istemediklerini fakat egemenliği savunma konusunda da kararlı olduklarını ifade etmişti. Bununla birlikte Yunan tarafında kararlılık konusunda da görüş ayrılıkları vardı. Örneğin Genelkurmay Başkanı Limberis, Başbakan Simitis’e; kriz sırasında nasıl bir politika izleyeceğini sorduğunu, Türklere saldırı ya da geri çekilme seçenekleri bulunduğunu belirttiğini, Başbakanın ise kendisine cevaben krizi yatıştırmak için çalışacağını söylediğini belirtmişti.⁵⁴

Genelkurmay Başkanı Limberis’e göre Başbakan ve Dışişleri Bakanı krizi yatıştırmak için Amerikalılarla görüşüyorlardı fakat kendisine bu görüşmeler hakkında hiçbir bilgi verilmemişti. Limberis’e göre, kendisine bilgi verilmemesinde Yunan kriz yönetim sisteminin parçalı yapısı da etkin olmuştu. Oramiral Limberis’e göre, kriz boyunca Yunanistan’da üç farklı kriz yönetim merkezi vardı. Birinci merkezde Başbakan ve danışmanları, ikinci merkezde Dışişleri Bakanı ve diplomat danışmanları, üçüncü merkezde ise Millî Savunma Bakanı bulunuyordu. Fakat bu üç merkez arasında bir türlü koordinasyon sağlanamamıştı, hatta krizin gelişimi hakkında Yunan Cumhurbaşkanına bilgi vermek gibi hayati bir husus dahi hiçbir devlet

52 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

53 Limberis, *Poreia se Taragmenes Thalasses*, 536

54 Ellis, *İmia:Ta Aporrta Tilegrafamata Ton Amerikanon*, 151.

yetkilisinin aklına dahi gelmemişti.⁵⁵ Kriz sırasında yapılan bir toplantıda Simitis, Genelkurmay Başkanı'na '*Kardak'tan Yunan bayrağı indirilirse ne olur?*' diye sormuş, Genelkurmay Başkanı '*Hükûmeti düşürecek kadar büyük bir politik skandal olur.*' cevabını vermişti. Buna karşılık Başbakan, Genelkurmay Başkanı Limberis'i hissi davranmakla suçlamıştı.⁵⁶

Genelkurmay Başkanı'nın bu suçlamalarına karşılık Başbakan Simitis de Genelkurmay Başkanı Limberis'in kriz süresince kendisine yanlış bilgiler vererek yanılttığını söylemişti. Örneğin kriz başında Yunan Genelkurmay Başkanı her türlü harekâta hazır olduklarını rapor ederken, krizin ilerleyen bir döneminde Yunan birliklerinin bölgeye intikal hazırlığı için en az 6 saate ihtiyaç olduğunu söylemiş ve Başbakanı karar verme süreçlerinde çok zor bir konumda bırakmıştı.⁵⁷

Başbakanla Genelkurmay Başkanı arasında bu sorunlar yaşanırken, Yunan İstihbarat Teşkilatı Başkanı tarafından Başbakan Simitis'e verilen bir raporda, Türklerin sadece Kardak bölgesinde egemenliği hedeflemediği, Ege'de daha fazla adacık içinde mücadele edip sorun çıkarmayı amaçladıkları bildirilmişti.⁵⁸ Bu bilginin ardından 30 Ocak sabahı CIA'nın Atina'da bulunan bürosunun şefi ile görüşen Yunan İstihbarat Teşkilatı Başkanı, bizzat CIA Başkanı George Tennen'in kendisine ilettiği bir mektubu teslim almıştı. Bu mektupta CIA Başkanı Kardak nedeniyle çıkacak bir Türk Yunan çatışmasının her iki ülke için de felaket olacağını ifade etmişti. Yunan İstihbarat Başkanı Vasilokopulos bu mektubu Başbakan Simitis'e iletmek için Başbakanlığa gittiğinde bir saat bekletilmiş, arkasından Başbakan değil başbakanın müsteşarı ile görüşebileceği söylenmişti. Amerikalılar birkaç kez Vasilokopulos'tan mektubun Başbakan Simitis'e iletilmesine dair teyit istedikleri halde, Başbakan ile istihbarat başkanının görüşmesi gerçekleşmemişti.⁵⁹

CIA Başkanının, Başbakan Simitis'e yönelik mektubu geldiği süreçte Doğu Ege adalarındaki Yunan birlik komutanları muhtemel bir Türk taarruzuna karşı hazırlıklarını arttırmışlardı. 80. Millî Muhafız Birliği Komutanı Tuğgeneral Nikolodimos muhtemel bir taarruz beklentisine yönelik gelişmeleri verdiği mülakatta şöyle ifade etmişti: "*Ayın 30'u sabahına kadar hazırlıklar sürekli güncelleniyor ve bilgiler hızlı bir şekilde geliyordu. Helikopterlere bindirilmiş personel Kardak'a gitmek için hazır. Öğlen saat üç sularında Genelkurmay İkinci Başkanı General Stamboulis, birliğimin harekât merkezi ile telefonla görüştü ve komandoların Kardak için planlı görevin değiştirilmesini ve Kelemez'e gitmesini emretti. Ben bu emirden emin olmak istiyordum ve harekât merkezine giderek direkt Genelkurmay ikinci*

55 Limberis, *Poreia se Taragmenes Thalasses*, 538.

56 Ellis, *İmia: Ta Aporrta Tilegrafamata Ton Amerikanon*, 164.

57 Simitis, *Politiki Ya Mia Dimurgiki Elada: 1996-2004*, 70.

58 Ellis, *İmia: Ta Aporrta Tilegrafamata Ton Amerikanon*, 83.

59 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 163-164.

*başkanını aradım, komutanım ne emrediyorsunuz dedim, bana biraz önce emrini verdiğini söyledi. Bunun üzerine bakın bu çok kritik bir karar, yazılı emir istiyorum dedim, birkaç dakika sonra yazılı emri geldi.”*⁶⁰

Kardak için hazırlanan birliğin Kelemez’e intikalinde Yunan Genelkurmay Başkanı Limberis’in istihbarat değerlendirmesi önemli bir rol oynamıştı, ona göre Türkler çok kısa bir ikazla Kelemez veya Farmakonisi (Bulamaç) adacığına bir amfibi harekât düzenleyebilirlerdi, bu kapsamda bölgede artırılmış güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını istemişti.⁶¹

Kelemez adasında muhtemel bir Türk taarruzu beklentisi sürerken, Ege Denizi’nde Kardak için oluşturulan Yunan görev gücünün komutanı olan ve aynı zamanda HS Navarinon gemisi komutanlığını yapan Albay Ioannis Lioulis bu dönemde denizdeki taktik durumu verdiği röportajda şöyle özetlemişti:

Siyasetçiler potansiyel bir taktik avantaja sahip olduğumuzu bildiğinden, ilk saldırı belirleyici olacaktı. Eğer ilk saldırı için bize izin verilseydi, Türkler o dönem için ağır bir darbe almış olacaktı. 30 Ocak sabahı saat 8’den 31 Ocak sabahı saat 4:30 ila 5:00’e kadar geçen süre boyunca Kelemez adası açıklarındaydım. Kelemez, Doğu ve Batı Kardak adalarından yaklaşık 1,5 deniz mili uzaklıkta küçük bir adadır. Tespit edilmemek için adaya çok yakın bir bölgede gemimizle bulunuyorduk. Bölgede Exocet güdümlü füzelerini taşıyan Yunan gemileri vardı. Ayrıca Norveç yapımı Penguin ve Fransız yapımı Exocet füzeleri taşıyan gemilerimiz de vardı. Buna karşılık Türk kuvvetlerinin elinde sadece bizim de sahip olduğumuz Harpoon füzeleri vardı. Ama aradaki fark neydi? Bu durumda bizim füzelerimizin bir avantajı vardı. Her füzenin asgari bir atış mesafesi vardır. Harpoonlar uzun menzillerde ateşlendikleri için, nispeten daha uzun bir minimum ateşleme menziline sahiptirler. Buna karşılık Exocet ve Penguin’in minimum ateşleme menzili çok daha kısadır. Bu ne anlama geliyor? Rakip kendi füzelerini kullanamazken biz yakın mesafeden ateş edebiliyorduk.⁶²

Kardak açıklarında bu gelişmeler yaşanırken Yunan Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis’e verilen bir istihbarat brifinginde de bölgedeki Yunan gemilerinin füze sayılarının Türklerden daha fazla olduğu, bu kapsamda Yunan gemilerinde toplam 56 güdümlü mermi bulunurken bölgedeki Türk gemilerinde 40’a yakın füze olduğu ve bunun Yunanistan’a önemli bir avantaj sağladığı bilgisi verilmişti.⁶³

60 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

61 Limberis, *Poreia se Taragmenes Thalasses*, 549.

62 Papahelas *İmia:30 Hronia Meta*.

63 Limberis, *Poreia se Taragmenes Thalasses*, 556-570.

30 Ocak 1996 gece saatlerinde Yunan Deniz Kuvvetleri istihbaratı ve Yunan İstihbarat Teşkilatı Orta Ege’de iki fırkateyn, bir muhrip ve iki hücumbottan oluşan bir Türk görev kuvvetinin güneye doğru intikal ettiğini belirlemişti. Bununla beraber Yunan tarafı için asıl sorun Türk denizaltılarının mevkilerinin bilinmiyor olmasıydı. Aynı saatlerde Yunan Genelkurmay Başkanlığı Komuta Kontrol Dairesinde adalardaki ihtiyat birliklerinin göreve çağrılıp çağrılmaması konusunda yoğun bir çalışma yürütülüyordu.⁶⁴ İhtiyat birliklerinin göreve çağrılması düşüncesinin arkasında muhtemel bir Türk taarruzunun çok yakın olduğu düşüncesi vardı. 80. Millî Muhafız Birliği Komutanı Tuğgeneral Nikolaidis de daha sonra Yunan basınına verdiği mülakatta o dönemi şöyle ifade etmekteydi: “*Kara Kuvvetleri komutanından bir telefon aldık ve bana düşman saldırısının yakın olduğunu ve bir saat içinde saldırıya uğrayabileceğimizi söyledi. Ben de planladığımız ve imkânlarımız dâhilinde olan her şeyi yaptığımızı söyledim. Sonuçta, sorumluluk bölgemiz boyunca alarm durumuna geçmiştik.*”⁶⁵

Doğu Ege Adaları’na yönelik bir Türk taarruzunun çok yakın olduğunu düşünen Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis, inisiyatif alarak bölgedeki deniz unsurlarına muhtemel bir taarruz için gerekli angajman kurallarının yayımlandığını bildirmişti. Yunan Genelkurmay Başkanı, Başbakan’dan izin almadan gemilere bildirdiği angajman kuralları hakkında daha sonra şunları söylemişti:

Size söylediğim gibi, KYSEA’dan onaylanmayan angajman kuralları vermiştim. Yani, KYSEA onayını beklemedim ve Deniz Kuvvetleri Komutanına bana gemilerin talimat istediğini söylemesine dayanarak angajman kuralları yayınladım. Kendi yetkime dayanarak yayınladığım angajman kurallarında ne vardı? Eğer Türk helikopterleri sadece adacıklar üzerinde uçuş gerçekleştirir, bekler ve gözlem yaparsa sakın kalın. Adacığa helikopterden inmeye çalışırlarsa o zaman onları vuracaksınız. Birliklere şunu vurguladım: “Dikkatle dinleyin, burada Türklerle bir çatışma olabilir.” Verdiğim temel talimat, Türklerin açık bir şekilde adacığa çıkma girişimi olmazsa hiçbir karşı güç kullanılmaması gerektiği idi. Aynı angajman kuralı şunu da öngörüyordu: Türk birliklerinin adacıklara çıkma girişimi tespit edilirse, karasularına girdikleri anda onlara uyarı ateşi açılacaktı. Eğer ısrar ederler ve rotalarını değiştirmezlerse ve karaya çıkma niyetleri tespit edilirse, derhal ateş açılmalı ve birlik imha edilmelidir.⁶⁶

Başbakanın onayını almadan taarruz için angajman kurallarını yayımlayan Oramiral Limberis’e göre Türk birlikleri karşısında önemli bir

64 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 159.

65 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

66 Papahelas, *İmia:30 Hronia Meta*.

avantaj yakalanmıştı: “Siyasi liderler kriz yönetiminde zayıf göründü ve krizle yüzleşmekten korktu. Birçok kişi “Komutan neden savaşa girmedik?” diye bana soruyor. Komutan tek başına savaşa girmez. Savaşa hükümet karar verir. Komutan askeri durumu ortaya koyar ve şöyle der: “Şu anda bulunduğumuz yer burası.” Kardak’ta bir avantajımız vardı. Her şeyden önce yasal avantajımız vardı. Ayrıca taktiksel bir avantajımız da vardı. Daha fazla gemimiz, daha fazla güdümlü füze yükümüz ve hatta hazırda bekleyen bir çift uçagımız vardı. Donanmamız, 31 Ocak günü 00:30’dan 01:05’e kadar, Türk filosunu hedef almıştı. Hükümet bunu yapmaya karar verseydi, güçlü bir darbe vurmak için tüm koşullar lehimizeydi.”

Oramiral Limberis’in bu suçlamalarına karşılık, Başbakan Kostas Simitis de, Silahlı Kuvvetlerin komuta kademesine, özellikle de eski Başbakan Andreas Papandreu ile yakın ilişkisi olan Genelkurmay Başkanı Amiral Hristos Limberis’e güvenmiyordu. Bu güvensizlik, olayların kademeli olarak artmasında yıkıcı rol oynamıştı. Ayrıca Başbakan Simitis’in İstihbarat Teşkilatı Başkanı ile de iletişim problemi vardı. Krizde Yunan siyasi ve askeri liderleri tamamen farklı dil konuşuyordu.⁶⁷

Ege Denizi’nde gemiler arasında bu hareketli saatler yaşanırken, Yunan Genelkurmay Başkanlığı aldığı istihbarat bilgilerine göre Türk 1. Ordusu ve Ege Ordusu’nda bir hareketlenme olmadığını teyit etmişti. Bu bilgiye istinaden Yunan akademisyen Dimitrakis’in C2 kodlu ve krizde görev yapan Yunan istihbarat personeli ile 2004 yılında yaptığı mülakata göre, Yunan Genelkurmay Başkanlığı istihbarat değerlendirmesinde Türklerin gerilimi arttırmak istemediklerini raporlamıştı.⁶⁸

Bu raporlara rağmen 31 Ocak gece yarısından sonra gece saat 01:02’de Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis, Ege Denizi’ndeki unsurlara bir sıcak çatışmaya hazır olmaları talimatını vermişti. Bununla beraber özellikle Kuzey Ege’de görev yapan Yunan gemileri, bölgedeki Türk Deniz Kuvvetleri unsurlarının oldukça sakin davrandığını ve gerilimi arttırmak istemediklerini tespit etmişlerdi. Bu kapsamda bölgedeki Yunan subayların aklına Atina’da hükûmetin Türklerle bir uzlaşmaya varmak üzere olduğu ihtimali gelmekteydi.⁶⁹

Yunan Genelkurmay Başkanı’nın çatışmaya hazırlıklı olunması talimatını verdiği sırada Ankara’da bulunan Yunan Büyükelçiliği basın sorumlusu Stavros Stathouloupoulos’un izlediği bir haber krizin seyrini değiştirmişti: “Gece yarısını geçmişti, saat 1:30 civarıydı. Özel bir kanal olan InterStar’da bir dizinin tekrarını izliyordum ki birden ekranın altında bir haber bülteni belirdi: “Askerlerimiz Kardak’a çıkarma yapmıştır”. Kardak,

67 Stavros Ioannidis, “Politiki Ke Stratiyiki İgesia Milousan Diaforetiki Glossa”, *IMIA* (Atina: Ekdosisi Nees Kathimerines, 2026), 14.

68 Dimitrakis, *Greek Military Intelligence and The Crescent*, 158.

69 Dimitrakis, 160-161.

İmia'nın Türkçe adı. Gözlerime inanamadım. Hemen Büyükelçi Nizeritis'i uyardım ve Bakan özel kalemi Repas'ı aradım. Bay Repas anlaşılabilir bir şekilde şüpheliydi. Ona beş on dakika içinde Türk Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Deniz Baykal'ın bir açıklama yapmak üzere geleceğini ve kendisini tekrar bilgilendireceğimi söyledim".⁷⁰

Ankara'daki Yunan Büyükelçiliği basın sorumlusu Stavros Stathouloupoulos'un Türk komandolarının Kardak'a çıktığı haberi Atina'da büyük bir şaşkınlık yaratmıştı. Bu haber üzerine Yunan Başbakanlık konutunda yaşanan tartışmayı dönemin Genelkurmay Başkanı Oramiral Limberis şöyle anlatmaktaydı:

İlk başta üzücü bir andı, buna hiç şüphe yok. Başbakan Simitis haberi öğrenince kendini kaybetti. Orada silahlı kuvvetler hakkında kötü konuşmaya başladı. Savunma bakanı, kendi personeli korumak yerine sessiz kaldı. Sonra bir ara Başbakan silahlı kuvvetlerden küfürlü bahsedince, "Sayın Başbakan, öyle değil, öyle değil" dedim. O kendini kaybetmişti, o anda aklında krizde silahlı kuvvetlere sorumluluğu nasıl yıkacağını düşünüyordu. Başbakan'a, "bana güvenmiyorsanız istifa ediyorum" dedim. O da bana "Şu an bana öneriniz nedir?" diye sordu.

Ben de Başbakana önce gemilerin toplarıyla adacıktaki Türk time ateş açmayı, onları yok etmeyi önerdim. O da bana, eğer onlara ateş açarsak Türklerin ne yapacağını sordu. Ben de Türklerin ne planladıklarını bilmediğimi ama büyük olasılıkla bizim gibi tepki vereceklerini söyledim.

Başka bir seçenek olarak, o sırada orada uçan iki uçağımız vardı ve onları füzelerle vurabileceğimizi söyledim. Bana Türklerin de bizi aynı şekilde vurabileceklerini söyledi. Sonra bana "45 dakika içinde onları sorunsuz bir şekilde yakalayabilir miyiz?" dedi.

Ben, başbakanın ne kastettiğini anlamıyordum. Krizin ortasında, bir işaretle, adacığı geri almamızı bana söylüyordu. 45 dakika içinde bunu yapabilirsiniz diyor. Ben de şu anda gemilerin nerede olduğunu bilmediğimi söyledim. Gemilerin harekete geçmesi 2 saat sürebilir. Belki daha fazla. Belki 6 saat. Ve başbakanın tanıdığı süre 45 dakikaydı. Hazırlanmak için bize biraz zaman gerekiyordu.⁷¹

Yunan Başbakanı Simitis, Genelkurmay Başkanı Limberis'e yönelik bu sert çıkışının altında yatan nedeni ise anılarında ifade etmişti. Kendisine Türklerin Kardak'a bir komando timi çıkarabileceğine yönelik bazı istihbarat

70 Papahelas, *İmia 30 Hronia Meta*.

71 Pappahelas, *İmia, 30 Hronia Meta*.

bilgileri gelmiş, bunu Genelkurmay Başkanına sorduğunda Oramiral Limberis bunun Türk propagandası olduğunu, ciddiye alınmaması gerektiğini, Yunan Ordusu'nun her türlü hazırlığı yaptığını söyleyerek cevap vermişti.⁷² Başbakan'a göre Kardak etrafında bu kadar çok Yunan savaş gemisi varken, Yunan istihbaratının bu harekete yönelik bilgi verememesi ve Türklerin adacığa çıkması büyük bir başarısızlıktı.⁷³

Dönemin Dışişleri Bakanı Pangalos, Türklerin Kardak'a çıktığı haberi üzerine Başbakan Simitis ile Genelkurmay Başkanı arasında yaşanan tartışma konusunda anılarında şunları yazmıştı: *"Evet, bu askeri olarak büyük bir yenilgi idi. Kriz gecesi Başbakan Genelkurmay Başkanı'na burada söylenemeyecek ağır sözler sarfetti. Oramiral Limberis o anda istifasını sundu. Ben de kendisine 'Amiral operasyonlar devam ederken nasıl istifa edersin?' diye çıkıştım."*

Türk komandolarının hareketi sonucu kriz bir başka aşamaya evrilirken, ABD arabulucu olarak devreye girmişti. Yunan Dışişleri Bakanı Pangalos krizin yatıştırılması için ABD'li diplomatlarla görüşmelerini arttırmıştı. Bu dönemde Başbakan Simitis'in diplomatik konularda danışmanı olan Büyükelçi Dimitris Karaitidis, Dışişleri Bakanı Pangalos'un görüşmelerini şöyle anlatmıştı:

Pangalos toplantı odasından çıkıp ABD bakan yardımcısıyla konuşuyordu. O zaman Holbrooke, askeri güçlerin bölgeden çekilmesinin önerisi konusunda, "ne gemi, ne asker, ne bayrak" şeklindeki meşhur cümlesiyle konuyu gündeme getirdi. Bayrak konusu özellikle hassas bir konuydu. Pangalos, Holbrooke'un bu açıklamalarına yanıt olarak, Yunanistan'ın bu adalar üzerinde egemenlik hakkını koruduğunu ve hiçbir koşulda bu adalardan çekilmenin bu haktan vazgeçme veya geri adım olarak değerlendirilmesini istemediklerini yineledi. Yapılan iki telefon görüşmesinde ben de oradaydım. Holbrooke'un söylediklerini duymuyordum, ancak Pangalos'un verdiği cevapları duyuyordum ve gerçekten de bizim istediğimizin, mevcut statünün geçerli olacağını açıkça belirtilmesi olduğunu söyleyebilirim.

Dramatik, duygusal, hatta birçok kez gergin diyebileceğim bir atmosfer vardı. Çünkü hepimiz, her an ya bir yanlış anlaşılma ya da savaş yanlısı unsurların girişebileceği bir hareket nedeniyle çatışma çıkabileceği hissine kapılmıştık. Bu gergin atmosferde, her cümle ve her küçük tartışma çok önemliydi.

72 Simitis, *Politiki Ya Mia Dimurgiki Elada: 1996-2004*, 62-64.

73 Dimitrakis, *Intelligence For Crisis Manegement: The Case Of January 1996 Greek-Turkish Crisis*, 477.

Türk komandolarının kayalığa çıkışı sonrası beklemediği bir durumla karşı karşıya kalan Yunanistan, ABD'nin önerisini kabul etmek zorunda kalmış ve Türk ve Yunan birlikleri Kardak kayalıklarını eşzamanlı olarak terk etmişlerdi. Her ne kadar krizinin askerî boyutu sonuçlanmış olsa da Yunan siyasetinde Başbakan Simitis ile Genelkurmay Başkanı Limberis arasındaki karşılıklı suçlamalar devam etmişti.

Yunan Genelkurmay Başkanı Limberis, Başbakanın kendisine yönelik eleştirilerini kabul etmemiş, bu kapsamda Başbakan ile yaptığı konuşmaların bir kısmını basına açıklamıştı. Limberis'e göre kendisi krizde kazanan tarafın Yunanistan olması için kayalıkların bombalanmasını önermiş, Başbakan Simitis bu hareketin savaşa yol açacağı düşüncesiyle tereddüt etmiş ve bunun sonucunda Yunanistan'ın çıkarları zarar görmüştü. Başbakan Simitis ise bu iddiaya karşılık Limberis'in kendisine sürekli yanlış bilgiler verdiğini, Kardak'a yönelik Yunan birliklerinin bütüncül bir müdahalesi için en az üç saat gerektiğini son anda kendisine söylediğini belirtmişti.⁷⁴

Yunan Genelkurmay Başkanı Limberis'in gizli görüşmeleri basına açıklaması sadece hükümeti değil muhalefet partilerini de rahatsız etmiş ve bu görüşmelerin açıkça ortaya konulmasının Yunan çıkarlarına zarar verdiğine yönelik haberler muhalefet gazetelerinde yer almıştı. Başbakan Simitis de bu konuda inisiyatif alarak hem Genelkurmay Başkanı Limberis'i hem de kriz süresince kendisine yeterli istihbarat bilgisi sunamayan Yunan İstihbarat Teşkilatı Başkanı Vasilokopulos'u emekliye sevk etmişti.⁷⁵

Ne var ki Başbakan Simitis'in Genelkurmay Başkanı ve İstihbarat Başkanı'nı emekliye sevk etmesi Yunanistan'da yeni bir siyasi krize zemin hazırlamıştı. Ana muhalefet partisi olan Yeni Demokrasi'nin lideri Miltiadis Ebert tarafından, Başbakan'ın bu hareketlerinin aslında krizde sorumluluğu askerlere yıkmak için yapıldığı, aynı zamanda Başbakan'ın ordunun hazırlık seviyesine yönelik bazı açıklamalarının ülkenin milli çıkarlarına zarar verdiği açıklanmıştı.⁷⁶

Muhalefetin bu sert tepkisi sonrası Yunan Meclisi'nde konuya ilişkin yapılan görüşmelerde Dışişleri Bakanı Pangalos, kriz döneminde Genelkurmay Başkanı Amiral Limberis'in verdiği çoğu bilginin doğru olmadığını, Yunan ordusu bir savaşa hazır olmadığı için uzlaşmak zorunda kaldıklarını söylemişti. Bu açıklamaya karşılık dönemin Genelkurmay Başkanı Limberis anılarını yazdığı kitapta, hükümetin kriz sonrası yaşanan başarısızlığın sorumluluğunu silahlı kuvvetler üzerine yüklemek için yoğun bir propaganda savaşına giriştiği, bu kapsamda kriz sonrası açık bir şekilde Yunan Silahlı Kuvvetlerinin hedef alındığını söylemişti.⁷⁷ Bu suçlamalar

74 Ethnos, 7 Şubat 1996.

75 Ethnos, 8 Şubat 1996.

76 To Vima, 8 Şubat 1996.

77 Limberis, *Poria se Taragmenes Thalassas*, 527.

devam ederken Yunan Savunma Bakanlığı tarafından bölgede görev yapan savaş gemilerinden yedi komutan seçilmiş ve bunlardan kriz süresince gördükleri hatalara ilişkin bir rapor sunmaları talep edilmişti. Krizin tırmanmasında önemli bir rol oynayan Savunma Bakanı Arsenis, Başbakan Simitis'i zor durumda bırakmak için basına yaptığı açıklamalarda, krizde sorumluluğun sadece askerlere yüklenemeyeceğini söylemişti.⁷⁸ Her ne kadar Savunma Bakanı böyle bir açıklama yapsa da Yunan akademisyen Peponis'e göre, krizin yarattığı en büyük tahribat Yunanistan'ın daha önceden Ege'de sadece kıta sahanlığı konusunda görüşmeler yapılabileceğini ileri sürerken, artık Türklerin yarattığı ikinci bir sorunla baş etmek zorunda kalması olmuştu. Simitis Hükümeti krizde yeterli inisiyatif gösteremediği için daha sonra gelen hükümetler bu sorunla da yüzleşmek zorundaydılar.⁷⁹

Krizde sorumluluğun kimde olduğuna yönelik tartışmalar Yunanistan gündemini uzun bir süre meşgul etmişti. Yunan akademisyen ve emekli Amiral Dikaopulos'a göre, krizde en önemli başarısızlık askerler ile sivil yönetim kademeleri arasında bir müşterek karar alma sisteminin olmamasıydı. Bilginin ve kararların dikey ve yatay olarak, bürokratik engeller olmaksızın aktığı gerçek anlamda müşterek bir komuta yapısının oluşturulması, o tarihten sonra Yunan Silahlı Kuvvetler için büyük bir hedef olmuştu.⁸⁰

Bununla birlikte Yunan akademisyen Dimitrakis'e göre, krizde yaşanan başarısızlığın esas sebebi; Yunan İstihbarat Teşkilatı ve Genelkurmay İstihbaratı'nın sahada yanlış hedeflere odaklanmasıydı. Her iki birim de daha çok Türk muharip unsurlarının faaliyetlerine odaklanmış bununla beraber Türk komandolarının ve küçük botlarının krizde oynadıkları stratejik rolü yeterince anlayamadıkları için bu birliklerin faaliyetleri konusunda istihbarata ağırlık vermemişlerdi. Ayrıca 1995 yılından itibaren Yunanistan'ın adacıkları iskana açma girişiminin Türkler üzerinde nasıl bir tepki yaratacağı konusunda Yunan devlet kademesinde gerçekçi değerlendirmeler yapılmamıştı. Yine Dimitrakis'e göre, Başbakan Simitis'in yaşadığı en büyük zorluk Ege Denizi'nin coğrafi koşulları ve kış şartları nedeniyle bölgede istihbarat toplama ve keşif faaliyetlerinin ne kadar zor olabileceğinin kendisine açıkça söylenmemesiydi. Yunan Genelkurmay Başkanlığı ile Yunan İstihbarat Teşkilatı arasında 1990'lı yıllardan beri yaşanan koordinasyonsuzluk da krizde önemli bir rol oynamıştı.⁸¹

78 Ethnos, 3 Şubat 1996.

79 Anastasis Peponis, *Ya To Zitima Tu Aigiou*, (Atina: Ekdosisi Livanis, 2008), 142.

80 Aleksandros Diaopoulos, "Ta Didagmata Mias Stratiyikis Miopias Ke I Anagi Ya Mia Nea Domi Ethnikis Asfalias", *IMIA* (Atina: Ekdosisi Nees Kathimerines, 2026), 51.

81 Dimitrakis, 172.

Sonuç

Kardak Krizi iki ülkeyi sıcak bir çatışmanın eşiğine getiren önemli bir kriz olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Yunanistan açısından bu kriz, iktidara yeni gelmiş Başbakan Simitis'in parti içinde yoğun eleştirilmesine neden olmuş, ayrıca kriz süresince Yunan Başbakanı ile Genelkurmay Başkanı ve İstihbarat Teşkilatı Başkanı arasındaki iletişimsizlik, Yunan kriz yönetim sistemindeki önemli bir eksikliği de ortaya çıkartmıştır. Kriz bittikten sonra dönemin Genelkurmay Başkanı Oramiral Hristos Limberis ve Yunan İstihbarat Başkanı, Başbakan Simitis tarafından kriz süresince kendisini doğru bilgilendirmedikleri gerekçesiyle emekliye sevk edilmiştir.

Krizin 30. yılında Yunanistan'da bu konuda yapılan belgesel, akademik çalışma ve yayınlarda bir artış olduğu görülmüş ve bunlarda genel olarak krizde Başbakan Simitis'in Genelkurmay Başkanı Limberis tarafından yanlış yönlendirildiği ifadelerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında faydalanılan Yunan Genelkurmay Başkanı Hristos Limberis'in anıları ve Yunan akademisyen Dimitrakis'in kriz sırasında görev yapan Yunan istihbarat teşkilatı yetkilileriyle yaptığı görüşmelerden; Kardak Krizi'nde Yunanistan'ın askeri ve siyasi yönetim mekanizmasındaki iletişimsizliğin önemli bir rol oynadığı, Genelkurmay Başkanı Limberis'in Yunan askeri gücünü olduğundan fazla değerlendirdiği ve bu kapsamda Türkiye ile sıcak bir çatışmaya yönelik adımlar attığı, Başbakan Simitis'in ise burada daha soğukkanlı bir tavır sergileyerek özellikle angajman kuralları gibi gerilimi büyütecek bazı adımlar atmaktan çekindiği tespit edilmiştir.

Kardak Krizi'nde; Yunan siyasetçiler ile askerler arasındaki iletişim eksiklikleri, Başbakan ve Dışişleri Bakanı ile Savunma Bakanı arasındaki rekabet ve istihbarat paylaşımı-değerlendirmesinde yaşanan sorunlar, krizin gelişiminde ve Yunanistan'ın kriz süresince izlediği politikalarda önemli rol oynamıştır.

Bu açıdan Kardak Krizi'nin, Yunanistan için yalnızca bir dış politika krizi olmadığı, aynı zamanda siyasi ve askeri yetkililer arasındaki rekabet ve uyumsuzluklar nedeniyle Yunan kriz yönetim sistemine ilişkin yapısal sorunların açığa çıktığı bir örnek oluşturduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

I. Araştırma Eserler

- Aksu, Fuat, *Türk Yunan İlişkileri, İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: SAEMK Yayınları, 2001.
- Anastiadis, Yorgos, *İstoria Tis Singhronis Eladas 1993-1998*. Selanik: Ekdosis Alexandros, 2000.
- Başeren, Sertaç Hami, *Ege Sorunları*. İstanbul: Türk Deniz Araştırma Vakfı Yayınları, 2006.
- ve Kurumahmut, Ali. *Ege'de Egemenliği Devredilmemiş Adalar*. Ankara: SAEMK Yayınları, 2003.
- Bölükbaşı, Deniz, *Turkey and Greece The Aegean Disputes A Unique Case in International Law*. Londra: Cavendish Publishings, 2004.
- Diaokopulos, Aleksandros, "Ta Didagmata Mias Stratiyikis Miopias Ke İ Anagi Ya Mia Nea Domi Ethnikis Asfalias." *IMIA*, Atina: Ekdosis Nees Kathimerines, 2026.
- Dimitrakis, Panayotis, *Greek Military Intelligence and The Crescent, Estimating the Turkish Threat: Crises, Leadership and Strategic Analyses 1974-1996*. Plymouth: University of Plymouth Press, 2013.
- Ellis, Athanasios, *İmia:Ta Aporrita Tilegrafamata Ton Amerikanon*. Atina: Ekdosis Livanis, 2009.
- İoannidis, Stavros, "Politiki Ke Stratiyiki İgesia Milousan Diaforetiki Glossa." *IMIA*. Atina: Ekdosisi Nees Kathimerines, 2026.
- Iraklidis, Aleksi, *Aigeo Ke Anatoliki Mesoyios 50+1 Opsis Ton Elinoturkikon Dienekseon*. Atina: Ekdosis Temelio, 2020.
- Kuris, Nikos, *Aigaio İ Makrohronia Diamahi Kai O Rolos Ton Amerikanon*. Atina: Ekdosis Nea Sinora, 1997.
- Kurkulas, Alkis, *İmia: Kritiki Prosengisi Tu Turkiki Paragonta*. Atina: Ekdosis Sideris, 1998.

- Kurumahmut, Ali, *Ege 'de Temel Sorun Egemenliği Tartışmalı Adalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998.
- Limberis, Hristos, *Poreia Se Taragmenes Thalasses*. Atina: Ekdosisi Poiotita, 2009.
- Nedos, Vasilis, “Apo Ton Ímerologio Epiheirision Tu GEETHA.” *IMIA*. Atina: Ekdosis Nees Kathimerines 2026.
- Pabuççular, Hazal, *Türkiye ve Oniki Ada 1912-1947*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- Papadopulos Leonidas. *IMIA: Mia NomikoPolitiki Prosengisi*. Selanik: Ekdosis Panepistimiou Aristotelous, 1999.
- Pangalos, Theodoros. *Imia, S-300 Otsalan, Palevontas ya Tin Írini*. Atina: Ekdosis Economia, 2020.
- Peponis Anastasis, *Ya To Zitima Tu Aigiou*. Atina: Ekdosisi Livanis, 2008.
- Simitis, Kostas, *Politiki Ya Mia Dimurgiki Elada: 1996-2004*. Atina: Ekdosis Polis, 2005.
- Syrgios, Angelos, *Elinoturkikes Shesis*. Atina: Ekdosi Patakis, 2018.
- Ustaoglu, Bilge. “Yunanistan’da Panhelenik Sosyalis Hareketin (PASOK) Kuruluşu, Gelişimi ve Dış Politikası (Andreas Papandreu Dönemi).” Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2020.

II. Süreli Yayınlar

- Ethnos* (Yunanistan)
- Kathimerini* (Yunanistan)
- To Vima* (Yunanistan)
- Ta Nea* (Yunanistan)

III. Makaleler

- Aksu, Fuat, “Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde Deniz Yetki Alanı Uyuşmazlıkları.” *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 13 (Eylül 2024).
- Ayman, Gülden, “The Kardak (Imia) Crisis and Turkish-Greek Relations.” *Hellenic Studies*, (2001).
- Başak, Ünsal, “1993 Yunanistan-Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Ortak Savunma Doktrini ve Doğu Akdeniz’deki Güvenlik Ortamına Etkileri.” *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 42 (Bahar 2025).

- Dimitrakis, Panayotis, “Intelligence For Crisis Manegement: The Case Of January 1996 Greek-Turkish Crisis.” *European Security*, XVII (October 2008).
- Frangoluopulis, Hristos, “The Media And The Foreign Policy:The Case Of Greece”, *Hellenic Studies*, XV (Spring 2007).
- Hickok, Michael Robert, “The Imia/Kardak Affair 1995-96, A Case Of Inadvertent Conflict.” *European Security*, VII (Winter 1998).
- , İstoria Tu Pezikou, Ekdosis Yeniki Epiteliou Stratu, Atina: 2014,
- Keser, Ulvi ve Ak, Gökhan. “Ege’de Yunanistan’ın Türk Adaları: Unutulmayanlar.” *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 2013.
- Kitroeff, Alexander, “Andreas G. Papandreou, A Brief Political Biography.” *Journal of The Hellenic Diaspora*, XXIII (September 1997).
- Şihmantepe, Aydın, “Kardak Krizi Sürecinin Kriz Yönetim Prensipleri Açısından İncelenmesi.” *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17 (Nisan 2013).
- Tağmat, Çağla, “Türk-Yunan Fibromiyaljisi: Soğuk Savaş Döneminde Kıta Sahanlığı Krizi (1973-1976)”, *Balkan Araştırmaları Yunanistan-1 (Tarih, Kültür, Siyaset)* içinde, Edirne: Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2025.

Extended Abstract

The Kardak Crisis, which brought Türkiye and Greece to the brink of armed conflict following the continental shelf crisis of 1987, represents a significant turning point in terms of the policies subsequently pursued by Greece vis-à-vis Türkiye. The crisis, which emerged over a number of islands, islets, and rocks—referred to in Turkish academia as “Egemenliği Antlaşmalarla Yunanistan’a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar” (EGAYDAAK) and in Greek academic discourse as “Γκρίζες Ζώνες” (Gray Zones)—initially escalated into a media confrontation with the involvement of the press in both countries, before evolving into a near military clash on the Kardak/Imia rocks, which was ultimately averted at the last moment. The crisis was de-escalated through U.S. mediation, with both parties agreeing to return to the status quo ante and withdraw their military assets from the area.

Within the Turkish academic literature, a substantial body of work exists on the Kardak Crisis, particularly focusing on the legal status of the disputed maritime features, crisis management, and its broader implications for Turkish–Greek relations. However, there remains a notable lack of studies that examine the crisis directly from the perspective of contemporary Greek political and military elites, based on Greek-language sources.

Within the scope of this study, particular emphasis is placed on the published memoirs of Christos Limberis, who served as Chief of the Hellenic National Defence General Staff during the crisis, as well as those of Foreign Minister Theodoros Pangalos and Prime Minister Kostas Simitis. In addition, recent works published in Greece on the occasion of the 30th anniversary of the crisis have been extensively utilized. In this context, both the memoirs of Limberis—who was serving as Chief of the General Staff at the time of the crisis—and the academic study by Greek scholar Panagiotis Dimitrakis, which draws on interviews with Greek intelligence officers who were actively involved during the Kardak Crisis, are employed in this study for the first time within the Turkish academic literature.

From the Greek perspective, the crisis placed significant pressure on Prime Minister Kostas Simitis, who had only recently assumed office, and led to intense criticism within his own party. Moreover, the lack of coordination

between the Prime Minister, the Chief of the Hellenic National Defence General Staff, Hristos Limberis, and the head of the intelligence service during the crisis exposed a major deficiency in Greece's crisis management system. In the aftermath of the crisis, both Admiral Limberis and the Director of the Greek Intelligence Service were retired by Prime Minister Simitis.

Within this framework, the findings indicate that the lack of effective communication within Greece's civil-military decision-making structure played a significant role during the Kardak Crisis. It is observed that Christos Limberis, then Chief of the Hellenic National Defence General Staff, tended to overestimate Greece's military capabilities and, in this context, was inclined toward taking steps that could have led to an escalation into armed confrontation with Türkiye. By contrast, Prime Minister Kostas Simitis adopted a more cautious and restrained approach, refraining in particular from implementing measures—such as more assertive rules of engagement—that might have further intensified the crisis.

The ongoing impact of the Kardak crisis and the subsequent developments on Turkish-Greek relations is a subject that continues to be of relevance in the present day. In this context, on the 30th anniversary of the crisis, numerous studies on the subject were conducted within the Greek academic community. However, as the article demonstrates, the primary focus of these studies has once again become evident. In particular, the communication problems between politicians and the military elite, as well as the aggressive policy pursued by the defence minister of the time against Prime Minister Simitis, resulted in significant problems in the wake of the crisis.

During the crisis, there were significant challenges in the coordination of decision-making processes between civilian and military command structures, which resulted in a lack of success, particularly in intelligence-gathering operations, for the Greek side. Moreover, contemporary eyewitness accounts attest to the lack of realism in the preparations for a potential Turkish attack. In this regard, the crisis is a pertinent exemplification of Greece's preparedness for a potential Turkish-Greek conflict. It has become evident that Prime Minister Simitis's composed approach was one of the key factors in defusing the crisis before it escalated into a conflict.

On the other hand, during the crisis, there was a notable breakdown in communication and coordination between civilian and military command structures, which subsequently led to a series of decision-making challenges in the field. This assertion is further substantiated by the memoirs published by the post-crisis Prime Minister, the Defense Minister, and the Chief of General Staff. In these memoirs, all three parties leveled accusations against one another, citing a lack of decisiveness and initiative on the part of the

respective parties. Nevertheless, the restricted access to official archival documents pertaining to the crisis in question, in conjunction with the fact that news reports in the Greek press on the subject interpret the events from each newspaper's own perspective, continues to give rise to questions.